

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Sayı: 1 • Haziran 2020 • 219-224
Issue: 1 • June 2020 • 219-224

Batı'da İslamofobi ve Psikolojik Temelleri

- Sevinç, K. (2019). *Batı'da İslamofobi ve psikolojik temelleri*.
Bursa: Emin Yayınları (356 s.)
- Sevinç, K. (2019). *Islamophobia and its psychological foundations in the West*.
Bursa: Emin Publishing (356 p.)
ISBN: 978-605-7863-16-4

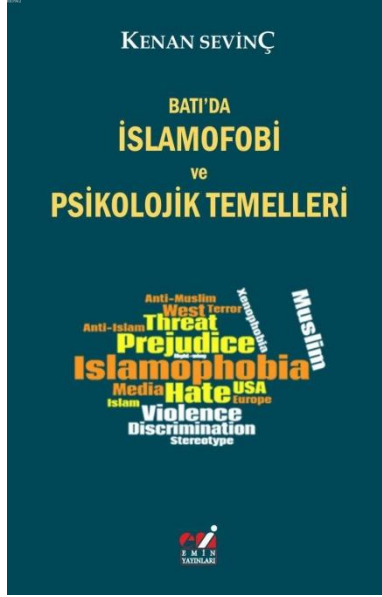
Yusuf Koç

Yüksek Lisans Öğrencisi
Balıkesir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
E-posta: yusuff1416@gmail.com
Orcid: 0000-0003-0411-1149
Balıkesir / Türkiye

MSc Student
Balıkesir University
Institute of Social Sciences
E-mail: yusuff1416@gmail.com
Orcid: 0000-0003-0411-1149
Balıkesir / Turkey

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Makale Türü • Article Type Kitap İnceleme • Book Review
Geliş Tarihi • Received 24 Nisan 2020 • 24 April 2020
Kabul Tarihi • Accepted 10 Haziran 2020 • 10 June 2020

2001 yılında Atatürk Üniversitesi Felsefe bölümünden mezun olan Sevinç, 2011 yılında Araştırma görevliliğine devam ettiği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde “*Kuantum Fizikçi Bağlamında Din-Bilim İlişkisi?*” adlı çalışmasıyla yüksek lisansını, 2016 yılında Marmara Üniversitesi'nde “*Psikososyal Açıdan İnançsızlığın Oluşum ve Gelişimi?*” adlı teziyle doktorasını tamamlamış ve yurtdışında çeşitli üniversitelerde araştırmalarda bulunmuştur. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam eden Sevinç'in “*İnançsızlık Psikolojisi?*” ve “*Batı'da İslamofobi ve Psikolojik Temelleri?*” isimli eserleri yayımlanmıştır.

Kenan Sevinç tarafından kaleme alınan eserde son yıllarda sık duyulmaya başladığımız “islamofobi” kavramı ve bunun altında yatan psikolojik faktörler incelenmek istenmiştir. İslamofobik vakaların siyasi, tarihsel ve sosyolojik gerekçelerinin bulunduğu değinilen eserde, bunların yanında psikolojik gerekçelerinde göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Batılı bireylerdeki İslamofobi düzeyinin ana araştırma konusu olduğu çalışmada Müslümanlara yönelik tutumlar ve İslamofobi düzeyine etki eden faktörlerde ele alınmıştır. Çeşitli istatistiksel veriler ve resimlerle zenginleştirilmiş eser daha çok akademik camiaya hitap etmektedir.

Eser 3 ana bölümden oluşmaktadır. Kuramsal çerçevenin çizildiği birinci bölümde temel kavramlar açıklanmış, Batı'da Müslümanların du-

rumu ve islamofobinin sebepleri çeşitli ülkelerde yapılan saha araştırmaları eşliğinde okuyucu aktarılmıştır. Yöntem bölümünde ise esere esas teşkil eden araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, ölçme araçları belirtilmiştir. Çalışmada dökümantasyon, ilişkisel tarama ve açıklayıcı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Son bölümde ise bulgular ortaya konularak verilerin analizi yapılmıştır.

Giriş kısmında yazar islamofobinin sosyal bilimlerde net bir tanımının olmadığını belirterek kısaca Müslümanlardan veya İslam dininden korkmak olarak tanımlamıştır (s. 1). Temelde islamofobinin bir tür xenofobi yani diğer ırklara ve dinlere yönelik mantık dışı korku ve nefret olduğunu belirten yazar islamofobinin köklerini eskiye dayanan bir korkunun ve bir düşüncenin yeniden ifade edilmiş ve kavramlaştırılmış hâli olarak nitelemiştir. Ülkemizde konu hakkında az sayıda araştırmanın olduğuna dikkat çeken yazar bu çalışmayı yaparken amacını, literatürdeki boşluğu doldurmak ve Müslümanların karşı karşıya kaldığı bu büyük tehdidin psikolojik nedenlerini tespit edebilmek olarak açıklamıştır (s. 6). Eserde ele alınan Batı'dan kasıt ise Batı Avrupa ülkeleri, Kuzey Amerika ülkeleri, Avustralya ve Yeni Zelanda olarak açıklanmıştır.

İslamofobi kavramı özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra tırmanışa geçmiş ve zamanla artış göstermiştir. Yaşanan terör olaylarında fail olarak ilk önce Müslümanlar akıllara gelmiş gerçek sorumlular ortaya çıkıncaya kadar Müslümanlara karşı sözlü ve fiili saldırılarda artış görülmüştür. “Peki, Müslümanlar dünyadaki terörizm faaliyetlerinin baş aktörleri midir?” sorusuna cevap arayan yazar konuyla ilgili yapılmış araştırmayı aktarmıştır. Buna göre Müslüman ülkelerden kaynaklı terör saldırıları diğer ülkelerden fazla olmadığı gibi, saldırılara en çok maruz kalanlarda Müslüman ülkelerin insanları olarak gözlemlenmiştir. Bu bulgudan hareketle yazar vakıa ve algının farklı olmasının İslamofobi olgusunun ciddi bir psikolojik yönünün olduğuna işaret ettiğini belirtmiştir.

Eserin birinci bölümünde temel kavramlar olan oryantalizm, ırkçılık, anti semitizm, xenofobi, sterotipler ve islamofobi ele alınarak tanımları yapılmış, bu kavramlar üzerinden yapılan alan araştırmaları aktarılmıştır. Geçmiş dönemde Müslümanların Batı'nın düşmanı gibi gösterilmesinin elit sınıfın işi olduğunu dolayısıyla İslam'a olan düşmanca tavırın sadece yönetici sınıfında var olduğunu aktaran yazar İslamofobik fikirlerin 18. yüzyıldaki sömürgeleştirme faaliyetlerinden ve oryantalizm kürsülerinin kurulmasından sonra yayıldığını belirtmiştir. Yaygın görüşe göre farklı üniversitelerde kurulan oryantalizm kürsülerinin temel amacının İslam'ı kontrol etmek olduğu aktarılmıştır. Oryantalistler, Müslümanları bir ırk olarak görüp “Müslüman Aklı”nı anlamlandırma çabasına

girmişlerdir. Bundan hareketle genellemeler yapmış, tüm Müslümanların tek bir bakış açısına sahip olduğunu belirtmişlerdir. İslam hukukunun Roma'dan alındığını düşünen oryantalistler, Müslümanların kendi başlarına bir hukuk sistemi oluşturamayacağını ve barış içinde yaşayamayacağını düşünerek onları yönetmenin ve demokrasi götürmenin Batı'nın görevi olduğuna inanmışlardır.

ABD'de İslamofobinin ırkçılıktan etkilendiğini dile getiren yazar İslamofobinin yalnız Müslümanlara değil tüm Ortadoğululara yönelik olduğunu ve Arap Hristiyanların da bundan nasibini aldığını belirtmiştir. Batı'da ise antisemitizm Müslümanlara yönelmiş, geçmişte anti-semitik olan bazı sağcı siyasi partiler günümüzde Yahudi yanlısı ve İslamofobik olmuştur.

Tam manasıyla bir fobi olmaktan uzak olan İslamofobi, Müslümanlara yönelik tarih boyunca süregelen ötekileştirmenin günümüzdeki yansımasıdır. Bu bağlamda Hristiyanların İslam fetihleri sonucunda Müslümanları siyasi ve askeri bir tehlike olarak gördüğünü belirten yazar, İslamın da Hristiyanlık karşısında dini bir tehdit olarak algılandığını belirtmiştir. Haçlı seferleri sonucu ülkelerine dönen askerler Müslümanlarla ilgili uydurma hikâyeler ve efsaneleri yanlarında götürmüşlerdir. Nesilden nesile aktarılan bu uydurma hikâyelerden oryantalistler de etkilenmiş bilinçli olarak eserlerine yansıtmışlardır. Yazar yakın zamana kadar Erasmus, Voltaire, Martin Luther gibi birçok ünlü düşünürlerinde eserlerinde İslam karşıtı fikirlere yer verdiğini aktarmıştır. Ortaçağ boyunca Müslümanları "Seracen" olarak tanımlayan Batı, Osmanlı'dan sonra tehdit olarak "Türk" ifadesini kullanmaya başlamış, dönemin ünlü yazarları Türkleri gerçek kötüler olarak tanımlamıştır.

İslamofobik söylemlerin Batı medyasında yer almaya başlamasının ise 1967 Arap-İsrail savaşları, 1970'lerde ki petrol krizi, İran Devrimi, Selman Rüşdi olayı gibi çeşitli faktörlerin etkisinde geliştiğini aktaran yazar 1990'lardan itibaren artık tüm teröristlerin Müslüman olduğuna dair bir algının oluştuğunu belirtmiştir. Yaklaşık 3000 kişinin öldüğü 11 Eylül 2001 tarihi ise İslamofobi adına dönüm noktalarından biridir. Bu saldırıyla birlikte İslam karşıtlığı kamuoyunda kalıcı bir yer edinmiş, daha önce de Müslümanlara karşı var olan saldırılar bu tarihten sonra hızlı bir artış göstermiştir. İslamofobi açısından Avrupa'da yaşanan önemli olayları ise Hollandalı yönetmen Theo van Gogh'un öldürülmesi, Madrid'te ve Londra'da gerçekleşen terörist saldırılar ve Danimarka'da ki karikatür krizi olarak sıralayan yazar bu saldırılardan sonra Müslümanlara yönelik olumsuz vakaların önemli oranda artış gösterdiğini belirtmiştir.

Batı'da Müslüman nüfusuna değinen yazar ABD ve Avrupa'da yaklaşık 45 milyon müslümanın yaşadığını belirtmiştir. Bu nüfus hızla artmakta, Avrupalılar nezdinde korkuya neden olmakta ve Avrupa'da en olumsuz bakışı Müslümanlara yöneltmektedir. Bu olumsuz bakış halk arasında olduğu kadar kurumsal anlamda da yükselmektedir. Bazı ülkelerde kamuda başörtüsünün, peçe ve burkanın yasaklanması yasalaşmıştır. Özellikle sağcı siyasi partilerin oruç gibi bazı İslami fiillerin de yasaklanması için devamlı açıklamalarda bulunmasıyla Müslümanların baskı altında kaldığına ifade eden yazar konu hakkındaki bir rapora değinerek son zamanlarda internet üzerinden saldırıların artış gösterdiğini aktarmış, ırkçı saldırıların en fazla olduğu yerlerin ise polis merkezleri olduğuna dikkat çekmiştir.

Yazar yapılan araştırmalarla birlikte İslamofobinin birçok sebebinin ortaya çıkarıldığını ve bunların sekiz temel başlıkta ele alındığını belirtmiştir. Bunlar; kültürel ve tarihsel sebepler, siyasi sebepler, ekonomik sebepler, teolojik sebepler, psikolojik sebepler, medya etkisi, dini lider ve siyasetçilerin etkisi ve trajik saldırılardır. Müslümanlara yönelik olumsuz tutumun sebebinin yalnız Müslüman olmayanlardan kaynaklanmadığının altını çizen yazar Müslümanların özeleştirici yapıp sorunlarını kendi aralarında çözmemelerinin, kendilerini ifade edebilecek medya organlarının, konuşmacıların ve yazarların yetersizliğinin de bunda payının olduğunu belirtmiştir.

Çalışmanın önemli kısmını oluşturan saha araştırması internet üzerinden katılan 393 kişi ile yapılmıştır. Birçok değişkenin incelendiği araştırmada ateistlerin de yer aldığı dini toplumlar arasında en olumsuz duygu beslenen kesimin Müslümanlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkekler arasındaki İslamofobinin kadınlardan daha yüksek çıktığı çalışmada orta yaş ve üstü, düşük eğitim düzeyine ve düşük gelir düzeyine sahip erkekler İslamofobi düzeyi en yüksek kitleyi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda İslamofobinin psikolojik nedenleri arasında ilk önce tehdit algısının olduğunu belirten yazar bu tehdidin altında Müslümanların gerek şiddet üretecekleri, ekonomik kaynakları tüketecekleri, gerekse de Batılı yaşam tarzını ve değerlerini yok edecekleri düşüncesinin yattığına vurgu yapmıştır. Müslümanların bizzat kendilerinin de sürece olumsuz katkı yaptığını dile getiren yazar muhtemel İslamofobik vakaların önüne geçmek için politika yapıcılara büyük iş düşüğünü belirtmiştir.

Eser, Müslümanlar için gün geçtikçe daha büyük sorunlara yol açan İslamofobiyi, nedenlerini ve psikolojik altyapısını Batı ekseninde inceleyen nitelikli bir çalışma mahiyetindedir. Alandaki önemli bir eksiği

gideren çalışma geniş literatür taraması ve saha araştırmalarından yararlanılarak okuyucuya sunulmuştur. Daha iyi anlaşılması için grafik ve tablolara başvurulmuş, şekiller ve istatistik veriler kullanılarak okuyucuya kolaylık sağlanmıştır. Ancak girişte yazarın kendisinde belirttiği gibi kullanılan akademik dil ve benzer çalışmaların sıklıkla yer alması okumada akıcılığa engel teşkil etmiştir. Kapsamlı bir araştırmanın ve yoğun bir çabanın ürünü olan eser yapılacak benzeri çalışmalara örnek mahiyetindedir.